

Remiss - Inbjudan att inkomma med synpunkter på regeringens forsknings- och innovationspolitik

Region Sörmland har tagit emot Utbildningsdepartementets inbjudan att inkomma med synpunkter på regeringens forsknings- och innovationspolitik (U2023/01467). Vi välkomnar möjligheten att lämna synpunkter inför denna samhällsviktiga proposition. Yttrandet har tagits fram av Centrum för klinisk forskning samt av verksamhetsområdet Hållbar regional utveckling.

Region Sörmland ansvarar för att säkerställa att forskning, utbildning och innovation ligger i framkant, såväl gällande hälso-, sjuk- och tandvård som i övriga verksamheter i Region Sörmland. I yttrandet diskuteras nationella och regionala perspektiv samt prioriterade synpunkter och förslag.

Sammanfattning

För att behålla svensk konkurrenskraft och adressera dagens komplexa utmaningar krävs strategiska satsningar på forskning, utbildning och innovation. Region Sörmland instämmer med ett flertal rapporter och utredningar om vikten av hållbar finansiering och satsningar på forskningsmiljöer som svar på såväl dagsaktuella som väntande samhällsutmaningar.

Möjligheterna för svenska regioner och aktörer att identifiera och ansluta sig till internationella satsningar och samarbeten skulle dock behöva förbättras då det idag är upp till regionerna själva att samordna och formera sig kring olika utlysningar och hitta sina internationella samverkanspartners.

En avgörande faktor för Sveriges forsknings- och innovationsframgångar är att säkerställa förutsättningarna för regionernas kliniska forskningsverksamhet, inte minst eftersom denna hämmas av sin interna konkurrens med övriga verksamheter inom hälso- och sjukvården. Detta kan ske genom statliga stimulansåtgärder som är specifika för den patientnära kliniska forskningen. Vidare är balansen mellan målinriktade åtgärder och fri forskning av avgörande betydelse för att hantera dels dagens aktuella kända samhällsproblem, dels morgondagens behov av forskning och evidens där vi varken kan veta vilken forskning som blir viktigast ur ett patientkliniskt- eller innovations- och kommersialiseringsperspektiv.

Vidare skiljer sig förutsättningarna för att främja innovation fortfarande åt mellan olika regioner. Detta är olyckligt då Sverige på så vis riskerar att gå miste om regional innovationskraft som annars kunde ha bidragit till

kommersialisering och nyttiggörande av forskningen. En ökad nationell samordning skulle göra det lättare för regionerna att skapa sig en överblick och hitta sin plats i olika satsningar.

En viktig utmaning är att, parallellt med den pågående demografiska förskjutningen till att fler blir äldre, utveckla en evidensbaserad, forskningsdriven och tillgänglig hälso- och sjukvård. I denna samhällsutmaning finns ett viktigt perspektiv kring kompetensförsörjning som kräver hållbara lösningar över längre tid. Även satsningar på klinisk forskning och innovation behöver med stöd av säkra datadrivna och automatiserade IT-lösningar integreras med hälso-, sjuk- och tandvården.

Region Sörmland betonar värdet av att skapa inkluderande miljöer där medarbetare och invånare kan dra nytta av forskning och innovation. Sammantaget så stärker åtgärderna forskningens förtroende och invånarnas stöd i och engagemang för en hållbar och evidensbaserad samhällsutveckling.

Betydelsen av forskning och innovation för våra samhällsutmaningar ur ett nationellt och regionalt perspektiv

Dagens samhällsutmaningar och välfärdens framtida behov kräver strategisk och högkvalitativ forskning med medveten satsning på värdeskapande innovation. Cirka två tredjedelar av Europas tillväxt och välstånd har i tidigare propositioner tillskrivits forskning och innovation. För att svensk forskning och innovation ska vara konkurrenskraftig ur ett internationellt perspektiv är det nödvändigt med satsningar som lyfter excellens. Attraktiva karriärvägar, anställningsvillkor och multiprofessionella kombinationstjänster är därtill avgörande för att attrahera och behålla nyckelkompetenser.

Den fria och obundna forskningen är en väsentlig beståndsdel i ett öppet samhälle där idéer och innovationer kan frodas fritt. Det fria kunskapssökandet är även av grundläggande betydelse för att skydda och stärka vår demokrati. Långsiktig finansiering och etablering av starka forskningsmiljöer och databaser är oundgängliga för banbrytande forskning som kan möta våra komplexa behov och samhällsutmaningar.

Regeringens nuvarande forskningspolitiska mål är ambitiöst och rimligt för att bibehålla och stärka Sveriges konkurrenskraft som ledande forsknings- och välfärdsnation. Detta avspeglas i de ambitiösa mål som regeringen har satt för forskningspolitiken i de två senaste forskningspolitiska propositionerna om att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings-

och innovationsländer samt en ledande kunskapsnation, där högkvalitativ forskning utgör en bas för samhällets utveckling.

För att svensk forsknings- och innovationspolitik ska främja hållbar tillväxt, innovation och utveckling så behöver de olika regionernas förutsättningar och samhällsutmaningar hanteras separat. Viktiga generella utmaningar för regionerna är dock att vidmakthålla en högklassig och tillgänglig hälso- och sjukvård som bedrivs i en kultur präglad av forskning, utveckling och innovation. För att detta ska säkerställas så kan statliga strukturer krävas som mäter och ersätter tillgängligheten av regionernas kliniska forskningsverksamhet. Detta kan ske på samma sätt som staten idag mäter och ersätter hälso- och sjukvårdens tillgänglighet för vård och behandling.

Ytterligare exempel på samhällsutmaningar som faller inom ett forsknings- och innovationspolitiskt perspektiv är kunskap och ledarskap, utbildning, digitalisering och teknologisk omvandling, samhällsservice och infrastruktur, integration och mångfald, samverkan och partnerskap, klimatförändringar och hållbarhet, livsmedelsproduktion och resursutnyttjande, evidensbaserad politik och beslutsfattande. Beredskap med fokus på krisorganisation, träning, försörjningsberedskap och åtgärder för att stärka vår robusthet och resiliens för att bättre kunna hantera kommande kriser är också viktiga samhällsutmaningar där forskning och innovation är avgörande för skapandet av nödvändiga strategier.

I Region Sörmland finns stora socioekonomiska samhällsutmaningar som bland annat kan leda till hälsomedicinska problem samt risker för utanförskap bland invånarna. Forskningsprojekt kring dessa utmaningar är också vanligt förekommande i regionen och bedrivs ofta som delar av större nationella och jämförande projekt.

Region Sörmland arbetar kontinuerligt för att våra medarbetare ska kunna forska, bidra till forskningsverksamhet samt även få tillgång till relevanta forskningsresultat inom sina verksamhetsområden. Vi betonar vikten av tillgängliggörandet av forskning samt att kompetensutveckling bidrar till forsknings- och innovationsverksamhet. Vi poängterar att kompetensutveckling föds i en framgångsrik forsknings- och innovationskultur. Genom att tillgängliggöra forsknings-, - utvecklings- och innovationsarbetet till fler ökar kunskapen i regionen.

Betydelsen av forskning och innovation i hälso-, sjuk- och tandvården

Sveriges regioner anser att klinisk patientnära forskning är värdefullt för att patienterna ska få en god och säker vård. Regioner med tillhörande universitetssjukhus samverkar direkt kring utbildnings- och forskningsfrågor, samtidigt som universiteten även stöttar forskning och utbildning i sina närliggande regioner. Stora delar av den kliniska forskningen bedrivs kring vården av patienten och majoriteten av landets invånare (85 procent) vårdas vid sitt eget regionala sjukhus; frånvaron av regional forskning skulle inte längre ge den kunskap och evidens som krävs för en god och patientsäker hälso- och sjukvård.

Region Sörmland betonar att, även för att säkerställa en hållbar samverkan bestående av dialog och djupare förståelse mellan universiteten och regionerna, så är genomförandet av regionernas egen forskningsverksamhet av största vikt. Vi anser således att högkvalitativ klinisk forskning är en av kärnverksamheterna inom hälso-, sjuk- och tandvården. Gällande skapandet av nya innovationer så ser vi dock en utmaning i att öka den kliniska läkemedelsforskningen. För att nå hit så vore ett initialt statligt engagemang för regionernas kliniska prövningsenheter, vilket skulle ge fler kliniska prövningar, av stort nationellt värde.

Socioekonomiska hälsoklyftorna ökar i länet, med ökad förekomst av kroniska sjukdomar som övervikt, fetma, diabetes, högt blodtryck, hjärt-kärlsjukdom, cancer, lungsjukdom, långvarig smärta och psykiska sjukdomar. Detta kräver satsningar på hälsofrämjande insatser och en mer anpassad och sammanhållen vård, med stöd från datadriven forskning och innovation. Äldre har ofta flera sjukdomar samtidigt, vilket ökar komplexiteten och behovet av hälso- och välfärdsteknik med automatiserade lösningar.

För att minska hälsoklyftorna krävs evidensbaserad forskning och kunskap kring varför dessa uppstår samt hur de kan förebyggas och behandlas. Socioekonomiska faktorer, kön och funktionsnedsättning spelar roll. Tandvården spelar en viktig roll utifrån kulturella utmaningar samt migranternas sämre tandhälsa. Tillhörande forskning samt följande effektiv implementering av evidensbaserade metoder krävs för att förbättra vård och förebyggande åtgärder runt hela patienten och invånaren. Jämlig vård kräver ökade kunskaper om faktorer som påverkar patientens hälsa och vårdkvalitet. Vi betonar vikten av goda förutsättningar för att bedriva klinisk forskning med tillgång till olika nationella infrastrukturer, kvalitetsregister

och biobanker. En större nationell samordning mellan kvalitetsregistren skulle ytterligare kunna höja kvaliteten på den kliniska forskningen.

För att skala upp kvalitetsdrivande utveckling är satsningar på klinisk forskning och innovation, som med säkra datadrivna och automatiserade IT-lösningar kan integreras allt närmare den ordinarie hälso-, sjuk- och tandvården, högst angelägna. Därmed erhåller våra folkvalda, som är ansvariga för den nyvunna kunskapen, både adekvata förklaringsmodeller för regionens utmaningar och framkomliga vägar framåt.

Vidare bör nämnas att life science, som innefattar utveckling av avancerade medicinska lösningar, kräver fortsatt satsning på tvärsektoriell samverkan och datadriven utveckling med artificiell intelligens. Hälsodata och klinisk informatik är viktiga nycklar för att nå nya medicinska framgångar. Precisionsmedicin, som individualiserar behandlingar, kräver hållbara investeringar i infrastruktur. Nära vård blir därtill viktigare och utveckling kommer att krävas för att genomföra kliniska studier och kliniska prövningar med beaktande av perspektiven primärvård i regionen och hälso- och sjukvård i kommunen.

Sammanfattningsvis så betonar vi att satsningar på klinisk forskning och innovation, som med säkra datadrivna och automatiserade IT-lösningar kan integreras närmare den ordinarie hälso- och sjukvården, är högst angelägna för att skala upp kvalitetsdrivande utveckling och därmed utgöra ett adekvat svar på våra utmaningar med att vidmakthålla en högkvalitativ hälso-, sjuk och tandvård. Region Sörmland anser att även den psykiska ohälsan behöver komma mer i fokus.

Region Sörmland ser behovet av att stärka regionala innovationssystem. Satsningar på forskning och innovationsverksamheter motverkar kunskapssegregation. Strategiskt riktade innovationsprogram och kommersialiseringsåtgärder kan bidra till att bygga starka broar mellan forskning och näringsliv, vilket leder till att forskningsresultaten snabbare kan översättas till praktiska innovationer. Detta gynnar både hälsofrågorna och kompetensförsörjningen inom vården. Här finns gott om utrymme för forsknings- och utvecklingsprojekt att ta stegen till både innovationer och färdiga produkter i samverkan med akademiska innovationshubbar. Ingången bör vara att effektiv samverkan och nyttiggörande av forskning inte kan ske per automatik utan kräver ekonomiska medel, stödjande kompetenser, ändamålsenliga incitamentsstrukturer och en regional riktning mot behovsbaserad och verksamhetsnära innovation.

Nyttogörandet av forskningsresultat vidare kan stimuleras av följande:

- Utbildning och utveckling av innovationsmedvetenhet: Det är viktigt att öka medvetenheten kring incitament och vikten av att nyttiggöra forskningsresultat och innovationer. I detta ingår att utbilda forskare, företag och samhället i stort om processen och värdet av att ta forskningen från akademien till marknaden.
- Stimulans för samverkan mellan näringsliv, akademi och offentlig sektor/regioner/kommuner: Detta kan uppmuntra till överföring av teknologi och kunskap ifrån akademisk forskning till praktiska tillämpningar kring hälsa, vård och välfärd i näringslivet.
- Öppen tillgång till data: Att främja öppen tillgång till forskningsdata och dess resultat kan stimulera till samarbete och öka möjligheterna till innovation och utveckling. Det är viktigt med en ökad patient- och medborgardelaktighet i forskningsprocessen samt en ökad medvetenhet om forskning och innovation.
Kommunikationsfärdigheter inklusive nyttan med populärvetenskapliga beskrivningar, tex. som en del i forskarutbildningen, samt incitament kopplade till forskningsfinansiell tilldelning kan stimulera dessa aktiviteter. Det är viktigt att skapa en miljö där människor känner sig informerade och befogade att delta i och påverka forskningen, som en del av sina övriga demokratiska rättigheter.
- Innovationsekosystem: Detta inkluderar innovationshubbar, inkubatorer och acceleratorer som ger stöd och resurser för start-ups och andra innovativa företag. Detta inkluderar även offentliga organisationers interna innovationsslussar som arbetar med att fånga in, testa, utveckla och sprida medarbetares idéer och innovationer.
- Finansiering av forskning och innovation: Att tillhandahålla finansiering för både grundläggande forskning inklusive innovations incitament, och forskning med mer omedelbar tillämpning, är viktiga aspekter för en hållbar innovation.
- Kommersialisering av forskning: Detta kan innefatta att stödja forskare att patentera sina upptäckter, etablera spin-off-företag och säkerställa att resultatet når marknaden. Den ökande betydelsen av att dela och använda de immateriella tillgångarna kunskap, patent och andra immateriella rättigheter, är en central faktor för att stimulera innovation och säkerställa att forskningens resultat omvandlas till praktiska produkter, tjänster och lösningar som skapar värde.
- Policy och lagstiftning: Att ha gynnsamma policys och lagar som stödjer kommersialisering av forskningsresultat samt juridisk kunskap är viktigt. Detta kan innefatta utbildningar men också

översyn av regler om immateriell äganderätt och regleringar som underlättar innovationsprocesser.

Att möjliggöra innovation

I Sverige finns sedan många år statliga stöd för att främja teknisk forskning, industriellt utvecklingsarbete och miljöanpassad teknikutveckling i samspel mellan näringsliv, myndigheter, akademi och forskningsinstitut. Dessa stöd administreras idag i första hand av Vinnova och Energimyndigheten, men även av Tillväxtverket.

Medlen, som skiljer sig åt i inriktning och syfte, är konkurrensutsatta medel för innovation. Regionala aktörer från olika sektorer konkurrerar om de nationella medlen via ansökningar inom ramen för olika utlysningar. Finansieringskällorna som inkluderas i kategorin är nationella medel från Vinnovas program, Tillväxtverkets 1:5-anslag inom utgiftsområde 24 samt Energimyndighetens olika medel.

Finansieringen riktad till forskning och innovation har historiskt till stor del tilldelats regioner med många lärosäten och tät befolkning. Till exempel tilldelades närmare 70 procent av de konkurrensutsatta medlen år 2018 regionerna Skåne, Västra Götaland och Stockholm. Statistiken visar att det är mycket stora skillnader regionerna emellan vad gäller tillgången till olika slags utvecklingsmedel. Det skapar också mycket stora skillnader i förutsättningarna för hur olika regioner kan driva innovation och utveckling. Regeringen lämnar årligen villkorsbeslut till regionerna beträffande användning av statliga medel för regionalt utvecklingsarbete (anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder). Dessa skillnader i regionalt kapital påverkar i sin tur regionernas förmåga till medfinansiering, till samfinansiering och till samverkan över regiongränserna.

Förutsättningarna för att främja innovation skiljer sig kraftigt åt mellan olika regioner i Sverige. Det innebär i sin tur att graden av kommersialisering och nyttiggörande av den forskning som bedrivs inom svenska lärosäten riskerar att reduceras i vissa regioner, samtidigt som vi ser ett stort behov av att öka spridningen och nyttiggörandet av forskning över hela landet, för att påskynda nödvändig omställning och utveckling.

Att främja och utveckla innovation inom Europa och i Sverige

För att påskynda och stärka innovation i de europeiska innovationsekosystemen betonar Europeiska Unionen, EU, vikten av att olika initiativ och fonder kan kombineras med varandra. Här nämns särskilt sammanhållningspolitiken, Europeiska regionalfonden och Horisont Europa.

Tillväxtverket och Vinnova, som är de handläggande myndigheterna för de två programmen, behöver då koordinera sitt arbete. Idag är det vanligt att utlysningar inte är koordinerade i tiden, ansökningsperioderna är korta och det är stora skillnader i de olika myndigheternas krav på projektansökningar och rapportering.

Ett väldigt konkret exempel på ovanstående, som också lyfts fram under EU:s prioriteringar, är de så kallade Regional Innovation Valleys, ett initiativ under Horisont Europa som syftar till att koordinera medlemsstaternas forsknings- och innovationsstrategier och utnyttja potentialen i teknikintensiva företag. Trots att utlysningen inom Horisont Europa redan har öppnat, råder det fortfarande oklarheter om de kan samfinansieras med medel från den Europeiska regionalfonden. Det gör att det finns en stor tvekan inför att söka dessa medel bland regioner och aktörer i innovationsekosystemet.

För att Sverige ska stå starkt i det internationella sammanhanget och på bästa sätt kunna ta del av och tillgodogöra sig större europeiska initiativ och satsningar behöver proaktiviteten och den samordningen på nationell nivå förbättras. Exempelvis skulle Tillväxtverket behöva ha representation på plats i Bryssel, för att bevaka och informera om planerade initiativ som kan ha betydelse för Sverige och dess regioner och hjälpa till att mobilisera och samordna regionernas deltagande i satsningarna.

I dag är det helt upp till regionerna själva att samordna och formera sig kring olika utlysningar och hitta sina internationella samverkanspartners, vilket gör processerna onödigt långsamma och komplicerade. En ökad nationell samordning skulle göra det lättare för regionerna att skapa sig en överblick och hitta sin plats i olika satsningar. Det skulle också underlätta för internationella potentiella samverkanspartners att hitta svenska kontakter. En sådan samordning skulle kunna bidra till Sverige ökar sitt deltagande och för större utväxling av sitt deltagande i europeiska och andra internationella satsningar.

Vidare pågår för närvarande även en stor debatt om hur ovanstående myndigheter tolkar och tillämpar statsstödsreglerna, vilket riskerar att begränsa den innovation vi behöver för att ställa om samhället. En hårdare tolkning av dessa regler, på såväl nationell som regional nivå, kan enligt en bedömning av branschorganisationen SISP (Swedish Incubators and Science Parks) innebära att ett mycket begränsat antal aktörer i det svenska innovationsekosystemet skulle överleva. I stället för att skapa förutsättningar för att stärka svensk innovationskraft, riskerar vi att stå med

ett nedmonterat system samtidigt som övriga EU-länder och andra nationer rustar upp.

Möjligheterna för svenska regioner och aktörer att identifiera och ansluta sig till internationella satsningar och samarbeten behöver förbättras. Vid större EU-initiativ och satsningar riktade till regioner, kluster och innovationsmiljöer borde framförhållningen och samordningen på nationell nivå förbättras, för att vi som verkar ute i landet ska få en bra överblick och hjälp att samordna våra tänkta satsningar. Det skulle också göra det enklare för potentiella internationella samarbetspartners att få en bild av vilka möjliga partnerorganisationer som finns i Sverige. Här skulle Tillväxtverket kunna fylla en viktig roll med en fast representant i Bryssel, som bevakar kommande satsningar och utlysningar, sprider informationen på hemmaplan till alla potentiellt berörda och sedan samordnar och klustrar de svenska parter som är intresserade av att delta och sprider information om det i de forum där den övergripande mobiliseringen och matchningen sker. En sådan funktion för bevakning och samordning skulle vara till stor nytta för såväl regioner, som för innovationsaktörer med internationella ambitioner. Det skulle också ge en mera samlad bild utåt av det svenska innovationslandskapet.

REGION SÖRMLAND

Christoffer Öqvist
Regionstyrelsens ordförande

Magnus Johansson
Regiondirektör